Europees Parlement
2024-2029

Commissie burgerlijke vrijheden, justitie en binnenlandse zaken

2025/2135(INI)

30.9.2025

ONTWERPVERSLAG

over de situatie van de grondrechten in de Europese Unie in 2024 en 2025
(2025/2135(INI))

Commissie burgerlijke vrijheden, justitie en binnenlandse zaken

Rapporteur: Anna Strolenberg

PR_INI

INHOUD

Blz.

ONTWERPRESOLUTIE VAN HET EUROPEES PARLEMENT 3

TOELICHTING 11

ONTWERPRESOLUTIE VAN HET EUROPEES PARLEMENT

over de situatie van de grondrechten in de Europese Unie in 2024 en 2025 (2025/2135(INI))

Het Europees Parlement,

– gezien het Verdrag betreffende de Europese Unie,

– gezien het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU),

– gezien het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (hierna "het Handvest"),

– gezien de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJ-EU),

gezien Richtlijn (EU) 2024/1385 van het Europees Parlement en de Raad van 14 mei 2024 ter bestrijding van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld[1],

– gezien Verordening (EU) 2024/1083 van het Europees Parlement en de Raad van 11 april 2024 tot vaststelling van een gemeenschappelijk kader voor mediadiensten op de interne markt en tot wijziging van Richtlijn 2010/13/EU (Europese verordening mediavrijheid)[2],

– gezien Richtlijn (EU) 2024/1069 van het Europees Parlement en de Raad van 11 april 2024 betreffende bescherming van bij publieke participatie betrokken personen tegen kennelijk ongegronde vorderingen of misbruik van procesrecht ("strategische rechtszaken tegen publieke participatie")[3] (de "anti-SLAPP-richtlijn"),

– gezien Verordening (EU, Euratom) 2020/2092 van het Europees Parlement en de Raad van 16 december 2020 betreffende een algemeen conditionaliteitsregime ter bescherming van de Uniebegroting[4] (de "conditionaliteitsverordening voor de rechtsstaat"),

– gezien Verordening (EU) 2016/679 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens, en tot intrekking van Richtlijn 95/46/EG (algemene verordening gegevensbescherming)[5],

– gezien Kaderbesluit 2008/913/JBZ van de Raad van 28 november 2008 betreffende de bestrijding van bepaalde vormen en uitingen van racisme en vreemdelingenhaat door

[1] PB L, 2024/1385, 24.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1385/oj.
[2] PB L, 2024/1083, 17.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1083/oj.
[3] PB L, 2024/1069, 16.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1069/oj.
[4] PB L 433I, 22.12.2020, blz. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2020/2092/oj.
[5] PB L 119, 4.5.2016, blz. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj.

middel van het strafrecht[6],

– gezien het voorstel van de Commissie van 2 juli 2008 voor een richtlijn van de Raad betreffende de toepassing van het beginsel van gelijke behandeling van personen ongeacht godsdienst of overtuiging, handicap, leeftijd of seksuele geaardheid (COM(2008)0426) (de “horizontale antidiscriminatierichtlijn”),

– gezien Richtlijn 2000/43/EG van de Raad van 29 juni 2000 houdende toepassing van het beginsel van gelijke behandeling van personen ongeacht ras of etnische afstamming[7],

– gezien de strategie voor gelijkheid van lhbtiq’ers 2020-2025” (COM(2020)0698), de strategie voor gendergelijkheid 2020-2025 (COM(2020)0152), de strategie inzake de rechten van personen met een handicap 2021-2030 (COM(2021)0101), EU-actieplan tegen racisme 2020-2025 (COM(2020)0565), het strategisch EU-kader voor gelijkheid, integratie en participatie van de Roma (COM(2020)0620), en de aankondiging van de Commissie over de actualisering en versterking daarvan,

– gezien de strategie ter versterking van de toepassing van het Handvest van de Grondrechten in de EU (COM(2020)0711) en de jaarverslagen van de Commissie, met name het jaarverslag 2024, getiteld “Financiering ter bevordering, bescherming en handhaving van de grondrechten – Jaarverslag over de toepasssing van het EU-Handvest van de grondrechten 2024” (COM(2024)0456),

– gezien de mededeling van de Commissie van 24 juli 2024 getiteld “Verslag over de rechtsstaat – 2024 Situatie op het gebied van de rechtsstaat in de Europese Unie” (COM(2024)0800) en de mededeling van de Commissie van 8 juli 2025 getiteld “Verslag over de rechtsstaat 2025 – Situatie op het gebied van de rechtsstaat in de Europese Unie” (COM(2025)0900), en de daaraan gehechte 27 landspecifieke hoofdstukken,

– gezien de mededeling van de Commissie van 7 maart 2025 getiteld “Een routekaart voor vrouwenrechten” (COM(2025)0097), waarin de langetermijnvisie voor de verwezenlijking van gendergelijkheid wordt uiteengezet,

– gezien de mensenrechtenverdragen en instrumenten van de VN inzake de bescherming van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden, en met name de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten, het Internationaal Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie, het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen, de aanbevelingen en verslagen in het kader van de universele periodieke doorlichting van de VN, en de rechtspraak van de verdragsorganen van de VN en de speciale procedures van de Mensenrechtenraad,

– gezien het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (CRPD), dat op 23 december 2010 door de EU is geratificeerd en waarbij alle lidstaten partij zijn, en het bijbehorende facultatieve protocol, dat door 22 lidstaten is geratificeerd, alsook de

[6] PB L 328, 6.12.2008, blz. 55, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_framw/2008/913/oj.
[7] PB L 180, 19.7.2000, blz. 22, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2000/43/oj.

algemene opmerkingen over het CRPD en de opmerkingen van het VN-Comité voor de rechten van personen met een handicap,

– gezien de Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling en de duurzameontwikkelingsdoelstellingen (SDG's) van de VN,

– gezien de beginselen van Yogyakarta betreffende de toepassing van het internationaal recht inzake mensenrechten met betrekking tot seksuele gerichtheid, genderidentiteit, genderexpressie en geslachtskenmerken,

– gezien de aanbevelingen en verslagen van het Bureau voor Democratische Instellingen en Mensenrechten, de Hoge Commissaris inzake de nationale minderheden, en de vertegenwoordiger voor mediavrijheid en andere organen van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE),

– gezien het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM),

– gezien de aanbevelingen, adviezen, verslagen en resoluties van de Raad van Europa, en met name die van de Commissie van Venetië, de Europese Commissie tegen Racisme en Onverdraagzaamheid (ECRI), de Groep van deskundigen inzake actie tegen geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld (Grevio), de Groep van Staten tegen Corruptie (Greco), de Stuurgroep bestrijding van discriminatie, diversiteit en inclusie, de Parlementaire Vergadering, het Europees Comité voor sociale rechten (ECSR) en andere organen van de Raad van Europa,

– gezien de verklaringen, aanbevelingen, verslagen en landenbezoeken van de mensenrechtencommissaris van de Raad van Europa, met inbegrip van zijn verslag van 4 september 2025 getiteld "Externalised asylum and migration policies and human rights law",

– gezien het platform van de Raad van Europa voor de veiligheid van journalisten,

– gezien het Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld (het Verdrag van Istanbul), dat op 28 juni 2023 door de Europese Unie is geratificeerd,

– gezien het herziene Europees Sociaal Handvest van de Raad van Europa,

– gezien de Europese pijler van sociale rechten en het bijbehorende actieplan,

– gezien de verslagen, enquêtes en adviezen van het Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten (FRA), en met name het verslag over de grondrechten 2024 en het verslag over de grondrechten 2025,

– gezien zijn eerdere resoluties over de situatie van de grondrechten in de EU,

– gezien zijn resoluties over de verslagen van de Commissie over de rechtsstaat,

– gezien zijn resoluties over specifieke lidstaten, waaronder Griekenland, Hongarije en Slowakije,

– gezien zijn resolutie van 8 februari 2024 over de uitvoering van de EU-strategie voor gelijkheid van lhbtiq'ers 2020-2025[8],

– gezien zijn resolutie van 13 december 2022 getiteld "Naar gelijke rechten voor personen met een handicap"[9],

– gezien zijn resolutie van 10 november 2022 over raciale gerechtigheid, non-discriminatie en antiracisme in de EU[10],

– gezien zijn resolutie van 8 maart 2022 over de steeds beperktere ruimte voor het maatschappelijk middenveld in Europa[11],

– gezien zijn resolutie van 14 december 2021 met aanbevelingen aan de Commissie inzake het bestrijden van gendergerelateerd geweld: cybergeweld[12],

– gezien zijn resolutie van 16 september 2021 met aanbevelingen aan de Commissie betreffende het aanmerken van gendergerelateerd geweld als een nieuwe vorm van criminaliteit als bedoeld in artikel 83, lid 1, VWEU[13], en zijn resolutie van 18 januari 2024 over het voorstel voor een besluit van de Raad inzake de uitbreiding van de lijst van EU-misdrijven tot haatzaaiende uitlatingen en haatmisdrijven[14],

– gezien zijn resolutie van 7 oktober 2020 over de instelling van een EU-mechanisme voor democratie, de rechtsstaat en grondrechten[15],

– gezien artikel 55 van zijn Reglement,

– gezien het verslag van de Commissie burgerlijke vrijheden, justitie en binnenlandse zaken (A10-0000/2025),

A. overwegende dat in verschillende lidstaten een afbrokkeling van de democratie kan worden waargenomen;

B. overwegende dat corruptie een punt van ernstige zorg blijft;

C. overwegende dat de mediavrijheid in de EU nog altijd wordt bedreigd, met name in Bulgarije, Griekenland, Italië, Hongarije en Slowakije; overwegende dat strategische rechtszaken tegen publieke participatie (zogenaamde "SLAPP's") een bedreiging blijven vormen voor de mediavrijheid;

D. overwegende dat journalisten en mediawerkers lijden onder onzekere arbeidsomstandigheden en onveilige werkomgevingen;

---

[8] PB C, C/2024/6340, 7.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6340/oj.
[9] PB C 177 van 17.5.2023, blz. 13.
[10] PB C 161 van 5.5.2023, blz. 10.
[11] PB C 347 van 9.9.2022, blz. 2.
[12] PB C 251 van 30.6.2022, blz. 2.
[13] PB C 117 van 11.3.2022, blz. 88.
[14] PB C, C/2024/5733, 17.10.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/5733/oj.
[15] PB C 395 van 29.9.2021, blz. 2.

E. overwegende dat de verspreiding van desinformatie onze democratie polariseert en verzwakt;

F. overwegende dat nieuwe technologieën, waaronder AI-systemen, discriminatie en bestaande ongelijkheden dreigen te verergeren; overwegende dat het gebruik van spyware, gezichtsherkenningssoftware en surveillancetechnologie onrechtmatig en ondemocratisch is;

G. overwegende dat de eerbiediging van de in artikel 2 VEU neergelegde waarden van de Unie een fundamentele voorwaarde is om in aanmerking te komen voor EU-middelen;

H. overwegende dat de mensenrechtencommissaris van de Raad van Europa aanbeveelt om uitgebreide risicobeoordelingen inzake mensenrechten uit te voeren alvorens externe samenwerkingen aan te gaan;

I. overwegende dat pogingen om de registratie van asielaanvragen op te schorten aanleiding geven tot ernstige bezorgdheid; overwegende dat de mensenrechten van de betrokken personen moeten worden geëerbiedigd, dat de beschermingsbehoeften van deze personen moeten worden geëvalueerd en dat degenen die in aanmerking komen voor internationale bescherming toegang moeten krijgen tot zinvolle beschermingsmaatregelen;

J. overwegende dat gendergerelateerd geweld tegen vrouwen en lhbtiq+'ers nog altijd wijdverbreid is, met name voor personen die te maken hebben met diverse, elkaar overlappende vormen van discriminatie; overwegende dat de weigering van toegang tot veilige en legale abortus een vorm van gendergerelateerd geweld is;

K. overwegende dat er in de EU sprake is van niet eerder geziene en steeds intenser wordende aanvallen op de ruimte voor het maatschappelijk middenveld; overwegende dat het aantal aanvallen op maatschappelijke organisaties en mensenrechtenverdedigers die de waarden van de Unie beschermen en bevorderen, is toegenomen en een punt van ernstige zorg blijft;

L. overwegende dat maatschappelijke organisaties en mensenrechtenverdedigers in sommige lidstaten, waaronder Cyprus, Frankrijk, Griekenland, Italië, Malta, Polen en Spanje, worden vervolgd voor het bijstaan van vluchtelingen en migranten;

M. overwegende dat EU-financiering voor het maatschappelijk middenveld in het volgende meerjarig financieel kader (MFK) moet worden gegarandeerd;

N. overwegende dat geïnstitutionaliseerd racisme diep geworteld is in overheidsbeleid en openbare diensten, bijvoorbeeld bij de politie;

O. overwegende dat uit enquêtes van het FRA onder zwarte mensen, joden, moslims en lhbtiq+'ers in de EU is gebleken dat zij te maken hebben met wijdverbreide haat;

De grondrechten staan op het spel

1. dringt er bij de Commissie en de lidstaten op aan dat zij de in artikel 2 VEU verankerde EU-waarden eerbiedigen en bevorderen;

2. verzoekt de Commissie met klem de jaarverslagen over de toepassing van het Handvest te versterken;

3. beklemtoont dat de monitoring- en evaluatiemechanismen moeten worden versterkt;

De democratie staat onder druk

4. herhaalt dat er een EU-mechanisme voor democratie, de rechtsstaat en grondrechten in het leven moet worden geroepen;

5. verzoekt de lidstaten met klem corruptie te bestrijden en volledig gevolg te geven aan de aanbevelingen van Greco;

6. uit zijn grote bezorgdheid over de toenemende druk, politieke inmenging en aanvallen op de media en de journalistiek in verschillende lidstaten, alsook over het gebrek aan onafhankelijkheid bij openbare omroepen;

7. betreurt de systemische tekortkomingen bij onderzoek en vervolging in verband met misdrijven tegen journalisten in verschillende lidstaten, waaronder Malta, Griekenland en Slowakije;

8. verzoekt de Commissie en de lidstaten de veiligheid en bescherming van journalisten en media-actoren te waarborgen en vrije, onafhankelijke en pluralistische media te bevorderen; verzoekt de Commissie en de lidstaten de nodige maatregelen te treffen om een einde te maken aan alle SLAPP's in de EU;

9. is het met de secretaris-generaal van de VN eens dat algoritmen niet mogen bepalen wat mensen te zien krijgen en dat technologiebedrijven bedrijfsmodellen moeten toepassen waarin engagement niet boven mensenrechten wordt gesteld;

10. verzoekt de lidstaten, en met name Griekenland, Cyprus, Italië, Hongarije, Polen en Spanje, andermaal gevolg te geven aan alle aanbevelingen van de Enquêtecommissie om het gebruik van Pegasus en soortgelijke spyware voor surveillance te onderzoeken (PEGA) en de Commissie van Venetië;

11. pleit voor de afronding van de toetreding van de EU tot het EVRM;

Schendingen van grondrechten aan de grenzen

12. spreekt zijn sterke afkeuring uit over de wijdverbreide schendingen van grondrechten aan de grenzen, onder meer in de vorm van pushbacks, die in verschillende lidstaten een systematische praktijk worden;

13. vraagt de EU en de lidstaten zich te houden aan de internationale verplichtingen en toezeggingen op het gebied van mensenrechten en af te zien van de vaststelling van migratiebeleid dat ongelijkheid en uitsluiting verergert;

14. verzoekt de Commissie en de lidstaten met klem een einde te maken aan de systematische belemmering van niet-gouvernementele opsporings- en reddingsacties; wijst er andermaal op dat er dringend een opsporings- en reddingsfonds van de EU moet worden opgezet en verzoekt de EU-instellingen daarvoor in het volgende MFK

passende financiering toe te wijzen;

15. dringt erop aan dat de lidstaten gevolg geven aan de aanbevelingen uit het verslag van de mensenrechtencommissaris van de Raad van Europa; veroordeelt ten stelligste de terugkerende anti-vluchtelingen- en anti-migratieretoriek;

16. verzoekt de lidstaten het migratie- en asielpact volledig uit te voeren; vraagt zich af of bepaalde lidstaten de uitvoeringstermijn wel zullen halen, met name wat betreft de bepalingen met betrekking tot de grondrechten;

Gendergerelateerd geweld, vrouwenrechten en de rechten van lhbtiq+'ers

17. verzoekt de Commissie en de lidstaten met klem de nodige maatregelen te treffen om antigender- en antirechtenbewegingen tegen te gaan;

18. is ingenomen met de EU-routekaart voor vrouwenrechten en de daaraan gehechte verklaring van beginselen voor een samenleving met gelijke kansen voor mannen en vrouwen; betreurt evenwel het gebrek aan krachtige financiële toezeggingen;

19. dringt er bij de EU en de lidstaten op aan dat zij alle vormen van gendergerelateerd geweld, met inbegrip van gendergerelateerd cybergeweld, bestrijden en de onderliggende oorzaken ervan aanpakken; herhaalt zijn verzoek aan de Commissie om gendergerelateerd geweld te erkennen als een nieuw EU-misdrijf op grond van artikel 83, lid 1, VWEU;

20. pleit andermaal voor de opname van het recht op abortus in het Handvest; beklemtoont dat er nog altijd geen EU-definitie bestaat van verkrachting wegens het ontbreken van instemming;

21. vraagt Bulgarije, Tsjechië, Hongarije, Litouwen en Slowakije het Verdrag van Istanbul te ratificeren;

Het maatschappelijk middenveld wordt bedreigd

22. verzoekt de Commissie en de lidstaten de betrokkenheid van burgers en maatschappelijke organisaties bij en hun daadwerkelijke participatie in de beleidsvorming te waarborgen en te bevorderen;

23. vraagt de Commissie ervoor te zorgen dat de komende EU-strategie voor het maatschappelijk middenveld maatschappelijke organisaties en mensenrechtenverdedigers ondersteunt, beschermt en beter in staat stelt de EU-waarden te beschermen en te bevorderen, en vraagt haar bovendien een mechanisme voor snelle respons op te zetten in de EU om hen te ondersteunen;

24. laakt de voortdurende criminalisering van solidariteit en vraagt de lidstaten met klem solidariteit niet te criminaliseren;

25. dringt er bij de Commissie en de lidstaten op aan dat zij ervoor zorgen dat mensen hun recht op vrijheid van vreedzame vergadering kunnen uitoefenen, en dat zij geen initiatieven voorleggen die een afschrikkend effect kunnen hebben op de ruimte voor

het maatschappelijk middenveld;

Structureel racisme en structurele discriminatie

26. pleit er andermaal voor de horizontale antidiscriminatierichtlijn te deblokkeren;

27. verzoekt de Commissie met ambitieuze strategieën voor gelijkheid en ter bestrijding van racisme te komen;

28. verzoekt de Commissie en de lidstaten vreemdelingenhaat, racisme, vrouwenhaat, homofobie, transfobie en andere vormen van vooroordelen, onverdraagzaamheid, discriminatie en haat jegens kwetsbare personen aan te pakken;

29. dringt er bij de lidstaten, met name Hongarije en Slowakije, op aan dat zij wetten die lhbtiq+'ers en regenbooggezinnen discrimineren, herzien en geen initiatieven voorstellen die de rechten van lhbtiq+'ers kunnen ondermijnen, met inbegrip van zogenaamde wetten tegen lhbti-propaganda en verboden op conversietherapieën;

30. verzoekt de Commissie en de lidstaten de discriminatie en sociale uitsluiting van Roma en personen met een handicap aan te pakken;

De milieu-, sociale en economische rechten lopen gevaar

31. vraagt de Commissie en de lidstaten te zorgen voor een degelijke levensstandaard en een gezonde omgeving voor iedereen, met inbegrip van toegang tot huisvesting, hoogwaardig onderwijs, sociale zekerheid en gezondheidszorg;

32. verzoekt zijn Voorzitter deze resolutie te doen toekomen aan de Raad en de Commissie, alsook aan de regeringen en parlementen van de lidstaten.

TOELICHTING

In 2024 en 2025 zijn de grondrechten in de Europese Unie steeds meer onder druk komen te staan van verschillende fronten. Bedreigingen voor de rechtsstaat, een krimpende ruimte voor het maatschappelijk middenveld, een toename van haatzaaiende uitlatingen en retoriek die getuigt van vreemdelingenhaat, geweld tegen vluchtelingen en migranten, en ondermijning van de rechten van vrouwen en lhbtiq+'ers laten een zorgwekkende trend zien.

Deze uitholling van de grondrechten wordt nog eens verergerd door aanhoudende sociaal-economische ongelijkheden. Terwijl de oorlog van Rusland tegen Oekraïne voortwoedt, blijven ook de aanvallen op Gaza doorgaan en vertonen steeds meer leiders autocratisch gedrag, waardoor de grondrechten nog meer onder druk komen te staan. In deze tijd van spanningen bestaat er een reëel risico dat de grondrechten naar de achtergrond van de politieke agenda verdwijnen.

Juist in tijden van instabiliteit is het van cruciaal belang te herinneren aan de waarden waarop de Europese Unie is gegrondvest, namelijk menselijke waardigheid, vrijheid, democratie, gelijkheid, de rechtsstaat en eerbiediging van de mensenrechten; waarden die stuk voor stuk zijn verankerd in het Handvest van de grondrechten en in de EU-Verdragen. De handhaving van deze waarden is niet alleen een wettelijke verplichting voor de EU-instellingen en de lidstaten, maar maakt van de EU bovendien een uniek politiek project waarin het welzijn van de burgers centraal staat. De EU mag op deze grondslagen geen compromissen sluiten. Grondrechten zijn niet statisch; ze moeten actief worden bevorderd en uitgevoerd.

De aanvallen die in heel Europa plaatsvinden op de ruimte voor het maatschappelijk middenveld zijn een van de tekenen van een verzwakkende democratie. De recente inperking van het recht op vrijheid van vreedzame vergadering, en met name het verbod op pro-Palestijnse protesten en Pride-evenementen, en de onderdrukking en criminalisering van mensenrechtenverdedigers en ngo's die met vluchtelingen, asielzoekers en migranten werken, vormen gevaarlijke precedenten. Deze situatie wordt nog eens verergerd door de financieringsbeperkingen die door de VS en de EU worden opgelegd aan maatschappelijke organisaties.

De rapporteur maakt zich zorgen over de toenemende polarisatie en versnippering van de Europese samenlevingen, die vaak worden aangewakkerd door populistische politieke actoren. Minderheden worden tot zondebok gemaakt, de identiteitspolitiek wordt uitgebuit en er wordt desinformatie verspreid, waardoor gemeenschappen verdeeld raken en het vertrouwen wordt ondergraven. Politici en regeringen hebben de plicht de democratische normen te handhaven en zich te onthouden van retoriek die haat, racisme en geweld aanwakkert.

De risico's worden nog eens verhoogd door snelle ontwikkelingen op digitaal gebied en door artificiële intelligentie, aangezien de ongecontroleerde verspreiding van haatzaaiende uitlatingen en andere schadelijke online-inhoud, in combinatie met vooringenomen algoritmen en manipulatief ontwerp, de gelijkheid en het maatschappelijk leven ondergraven. Deze bedreigingen zijn met name zichtbaar geworden tijdens de Europese verkiezingen, toen werd vastgesteld dat er in verschillende lidstaten sprake was van een toename van

haatzaaiende uitlatingen, geweld en doodsbedreigingen online[1]. Daarnaast waarschuwden de veiligheidsdiensten in sommige landen voor de snelle onlineradicalisering van jongeren, met name binnen rechts-extremistische netwerken. Ten slotte is buitenlandse inmenging in verkiezingsprocessen een duidelijk voorbeeld van de manier waarop onlineplatforms kunnen worden ingezet als wapen om de democratie te ontmantelen.

De komende jaren moet de EU haar democratische grondslagen vernieuwen, de participatie van de burgers versterken en gelijkheid, rechtvaardigheid en duurzaamheid centraal stellen in haar beleid. Alleen door rechten actief te verdedigen en te bevorderen kan de EU het vertrouwen in haar instellingen herstellen en geloofwaardig blijven op het wereldtoneel.

Benadering van de rapporteur
Met dit verslag wil de rapporteur de aandacht vestigen op de voornaamste ontwikkelingen met betrekking tot de situatie van de grondrechten in de EU in 2024 en 2025.
De rapporteur heeft vanwege de beperkte lengte van initiatiefverslagen prioriteiten moeten stellen. Het ontbreken van bepaalde punten doet echter niets af aan het belang ervan. Deze tekst biedt een algemeen kader dat tijdens de wijzigingsfase verder kan en zal worden verrijkt.

Structuur
Het ontwerpverslag is opgebouwd rond clusters van grondrechten. In het eerste deel van het verslag wordt een overzicht gegeven van de voornaamste problemen in de EU op het gebied van grondrechten. In de afzonderlijke hoofdstukken wordt concreet opgeroepen tot actie, om het verslag zo praktisch, doelgericht en bruikbaar mogelijk te maken.
Hieronder volgen de belangrijkste hoofdstukken:

De grondrechten staan op het spel
Dit hoofdstuk bevat algemene oproepen tot eerbiediging van de grondrechten, alsook tot, onder andere, de bevordering van de EU-waarden.

De democratie staat onder druk
Dit hoofdstuk heeft betrekking op de afbrokkeling van de democratie in verschillende lidstaten, onder meer in de vorm van bedreigingen voor de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht, corruptie op hoog niveau, misbruik van spyware en verzwakking van de parlementaire rechten. Ook wordt hierin gewezen op gevaren voor de mediavrijheid en het pluralisme in de media, de verspreiding van desinformatie en het misbruik van noodbevoegdheden.

Schendingen van grondrechten aan de grenzen
Dit hoofdstuk heeft onder meer betrekking op pushbacks, systemisch geweld en beleid van uitbesteding, waarmee de toegang tot asiel wordt ondermijnd en het beginsel van non-refoulement wordt geschonden. In het hoofdstuk wordt opgeroepen tot verantwoording en EU-maatregelen om ervoor te zorgen dat de menselijke waardigheid bij migratiebeheer wordt geëerbiedigd.

Gendergerelateerd geweld, vrouwenrechten en de rechten van lhbtiq+'ers
In dit hoofdstuk wordt benadrukt dat gendergerelateerd geweld en antigenderbewegingen

[1] Eindverslag van de OVSE/ODIHR over de bijzondere verkiezingsevaluatiemissie van het ODIHR bij de verkiezingen voor het Europees Parlement van 6-9 juni 2024, Warschau, 2024, blz. 15.

dringend moeten worden tegengegaan. In het hoofdstuk wordt opgeroepen tot bescherming van seksuele en reproductieve rechten, opname van het recht op abortus in het Handvest en sterkere waarborgen voor lhbtiq+'ers tegen haat en discriminatie.

Het maatschappelijk middenveld wordt bedreigd
Dit hoofdstuk heeft betrekking op de niet eerder geziene inperking van de ruimte voor het maatschappelijk middenveld. In het hoofdstuk wordt opgeroepen tot duurzame EU-financiering voor maatschappelijke organisaties en bescherming van mensenrechtenverdedigers.

Structureel racisme en structurele discriminatie
Dit hoofdstuk heeft betrekking op systemisch racisme en systemische discriminatie. In het hoofdstuk wordt opgeroepen tot goedkeuring van de horizontale antidiscriminatierichtlijn, sterkere strategieën voor gelijkheid en handhaving van de antidiscriminatiewetgeving van de EU.

De milieu-, sociale, economische en culturele rechten lopen gevaar
In dit hoofdstuk wordt gewezen op de toenemende armoede, uitsluiting van huisvesting en dakloosheid als punten van zorg op het gebied van grondrechten. In het hoofdstuk wordt de aandacht gevestigd op het recht op een duurzaam milieu, en wordt bovendien gepleit voor een rechtvaardige transitie.